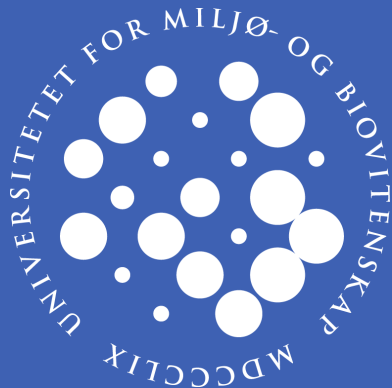

Hva kan biomasseressursene bidra med for å nå mål i fornybardirektivet?

Energiuka 2009
Holmenkollen Park Hotel

Petter Hieronymus Heyerdahl, Universitetet for miljø og biovitenskap

Hva betyr fornybardirektivet for Norge?

- Vi må kanskje øke fornybarandel fra 58% til 72% innen 2020
- Målene er ikke bestemt enda og skal forhandles med EU
- Ved uendret forbruk: Ny fornybar produksjon 32 TWh
- Ingen ny produksjon: Redusere energiforbruk med 44 TWh
- Løsning: En kombinasjon

Kilde: Mari Hegg Gundersen NVE, Årsmøte i Småkraftforeninga 2009-03-18

Hvor kan biomasse spille en rolle i dette bildet?

Biomasse har mange flotte egenskaper:

- CO₂-nøytral
- fordelt ressurs
- kan lagres
- forstås av alle
- Kan brukes i alle skalaer

100 W

Bionordic 2 - 6kW

240 MW el Alholmen, Finland

....men det er flere om benet:

- treforedling
- Varmemarkedet – profitt og privat
- for tiden eneste alternativ til drivstoff
- økende bruk til konstruksjonsmateriale
- biokjemiske produkter som plast og oljer etc.
- klimanøytralt reduksjonskarbon
- karbonnegative kraftverk
- karbonfangst
- biokarbon i landbruket – Terra Preta

Biokarbon i jordbruket

Hvor mye CO₂ binder trær?

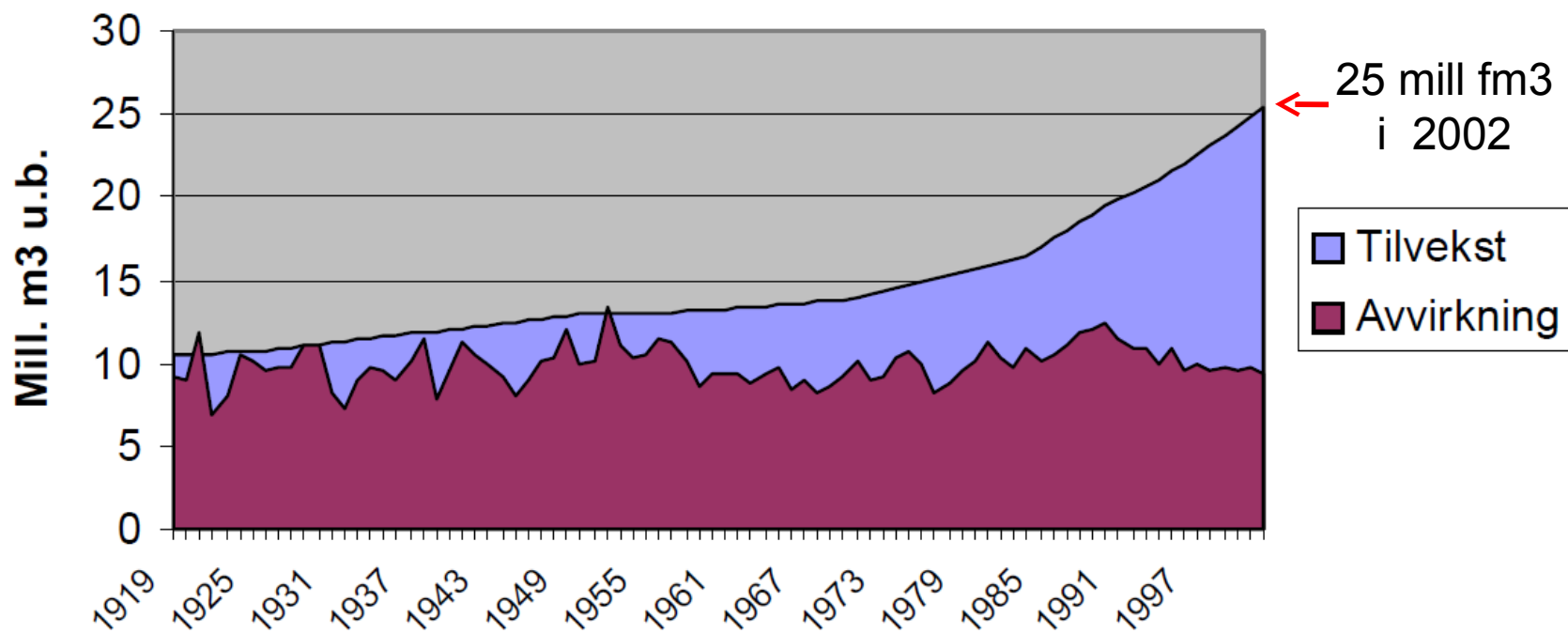
-
-

Skogen er vår viktigste biomasseressurs

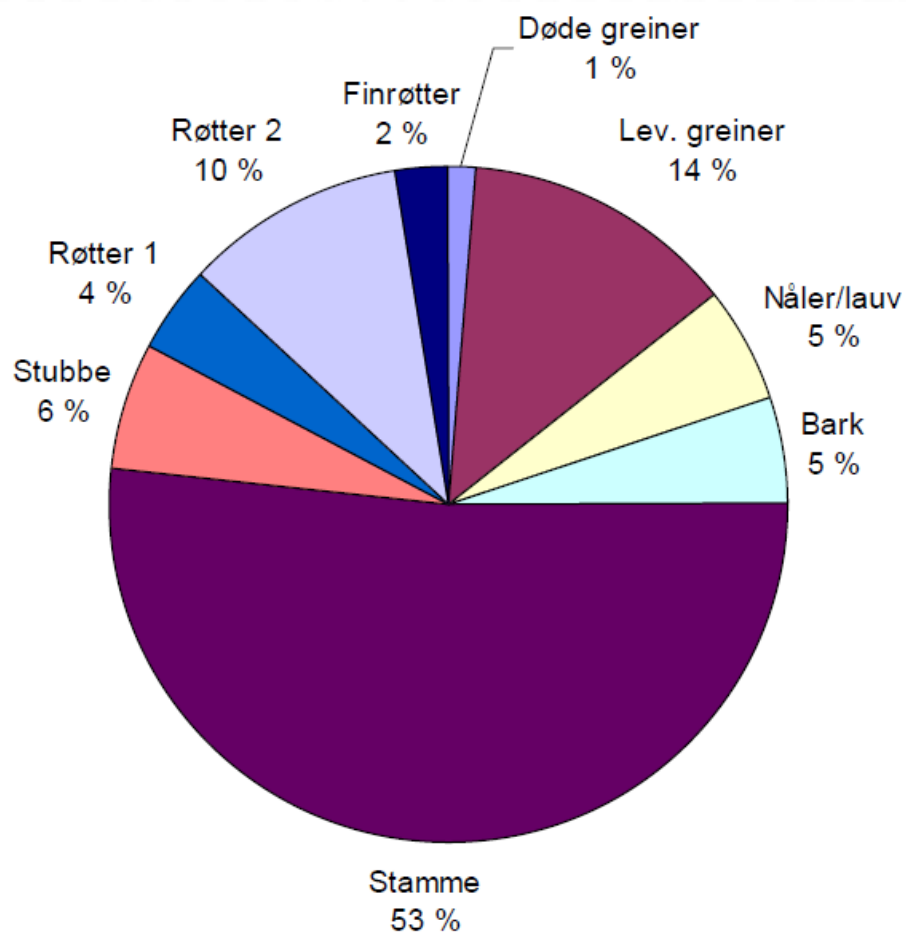
Foto: John Y. Larsson, Skog og landskap

Utvikling av tilvekst og avvirkning i norske skoger

Merk: Dette er målt i stammevirke under bark

Prosentvis fordeling av tredeler

Kilde: Marklund, L.G. 1988. Biomassefunksjoner for tall, gran og bjørk i Sverige.

Swedish University of Agricultural Sciences. Institutionen för skogstaxering. Rapport 45: 1-73.

Brutto balansekvantum tilvekst i norske skoger

1000 tonn tørrstoff per år

	Stamme	Bark	Gren og nål	Stubbe	Røtter	Sum
Gran	4206	395	1945	479	1675	8 701
Furu	3111	236	952	413	980	5 692
Løv	1376	236	455	121	237	2 424
						16 818

Effektiv brennverdi TWh (1 kg TS regnes å ha nedre brennverdi 5.32 kWh/kg)

Tilvekst av energi i norske skoger

Effektiv brennverdi i tørrstoffet i TWh/år .

	Brutto hele landet	Netto hele landet	Netto uten løv og nål
Gran	46.3	34.7	28.8
Furu	30.3	22.7	18.6
Løv	12.9	9.7	8.0
Sum	89.5	67.1	55.4

Netto kvantum er brutto kvantum redusert med 25%

- der avstand til vei over 1.5 km
- der det er mer enn 90% taubanehelling
- av miljøhensyn

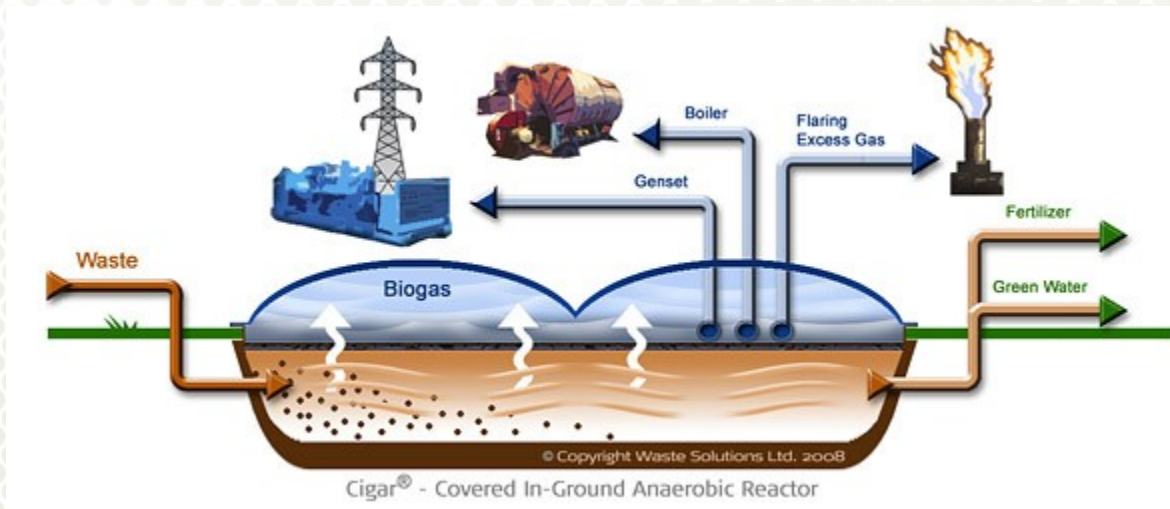
Tilgjengelig energi fra norske skoger

	TWh
Netto balansekvantum uten nåler, løv og røtter 5cm	55.7
Minus dagens avvirkning	- 26.3
Netto	= 29.4
Tillegg for 15% økt veibygging	+ 11.1
Mulig totalt økt tilgjengelig energi	= 40.5

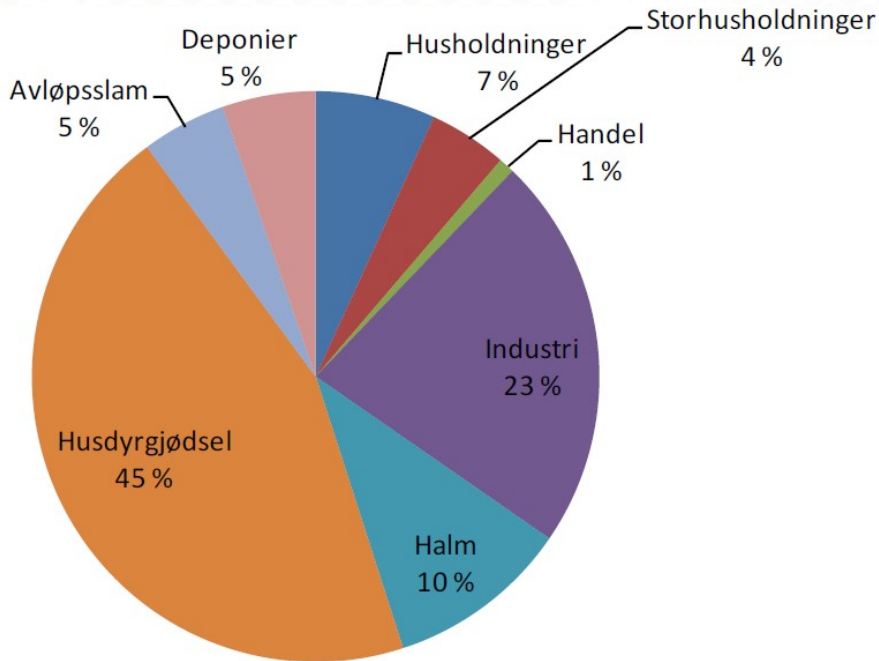
Her er det regnet nedre brennverdi for tørrstoffet (5.3 kWh/kg).

Biogass

- Dannes ved råtning av biomasse uten tilgang på oksygen.
- Biogass: Ca. 65% metan (CH_4) og 35% (CO_2)
- Best utnyttelse av våtorganisk materiale.
Våt prosess, næringsrik biorest, høyt energiutbytte og høyverdig gass som drivstoff til CHP og transport.
- Reduserer utslipp av metan som har 20 ganger høyre GWF enn CO_2

Teoretisk potensial for biogassproduksjon i Norge

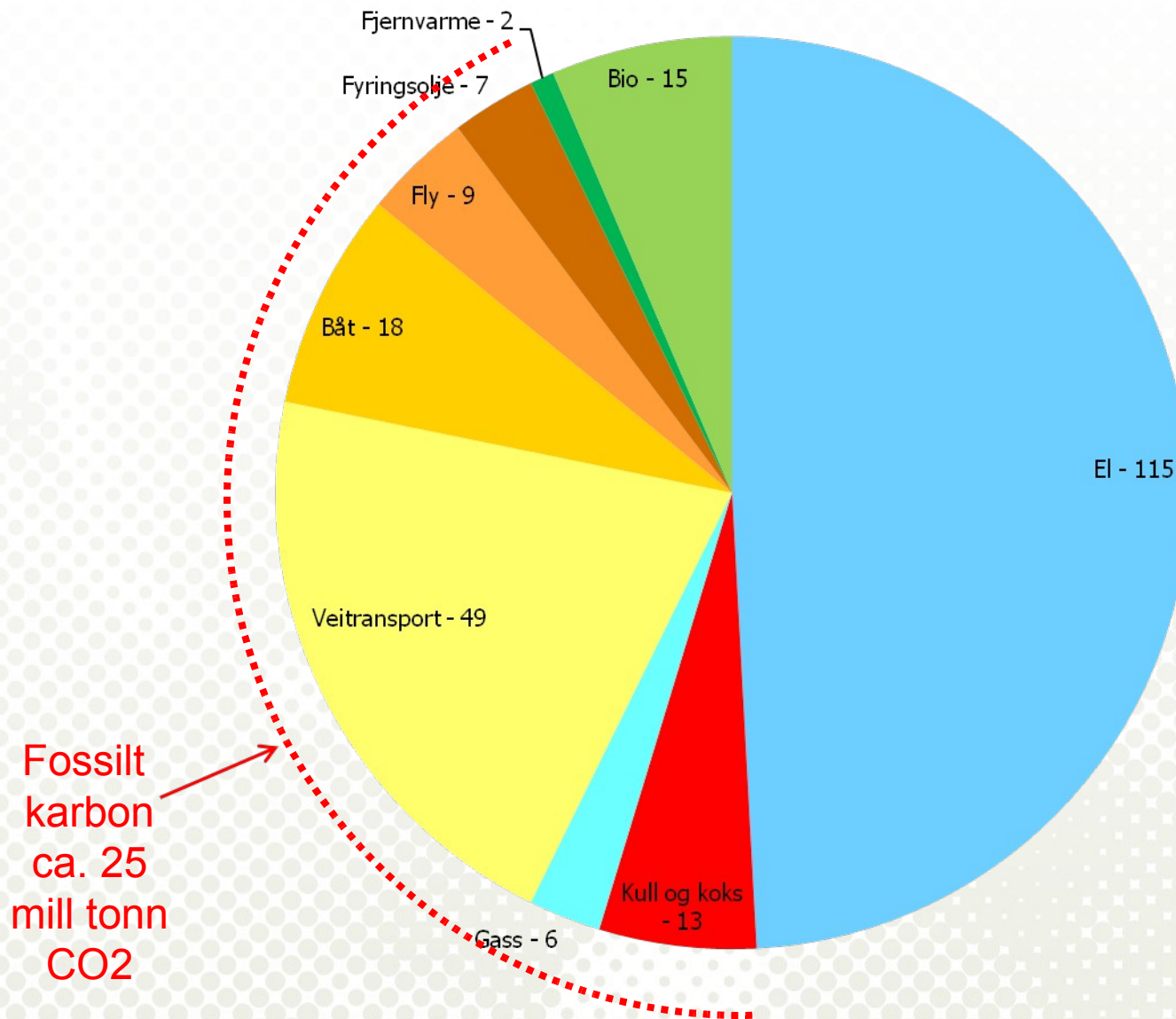

Kilde	GWh
Husholdninger	377
Storhusholdninger	246
Handel	50
Industri	1241
Halm	575
Husdyrgjødsel	2480
Avløpslam	266
Deponigass	292
Sum	5527

Total produksjon i dag er 470 GWh

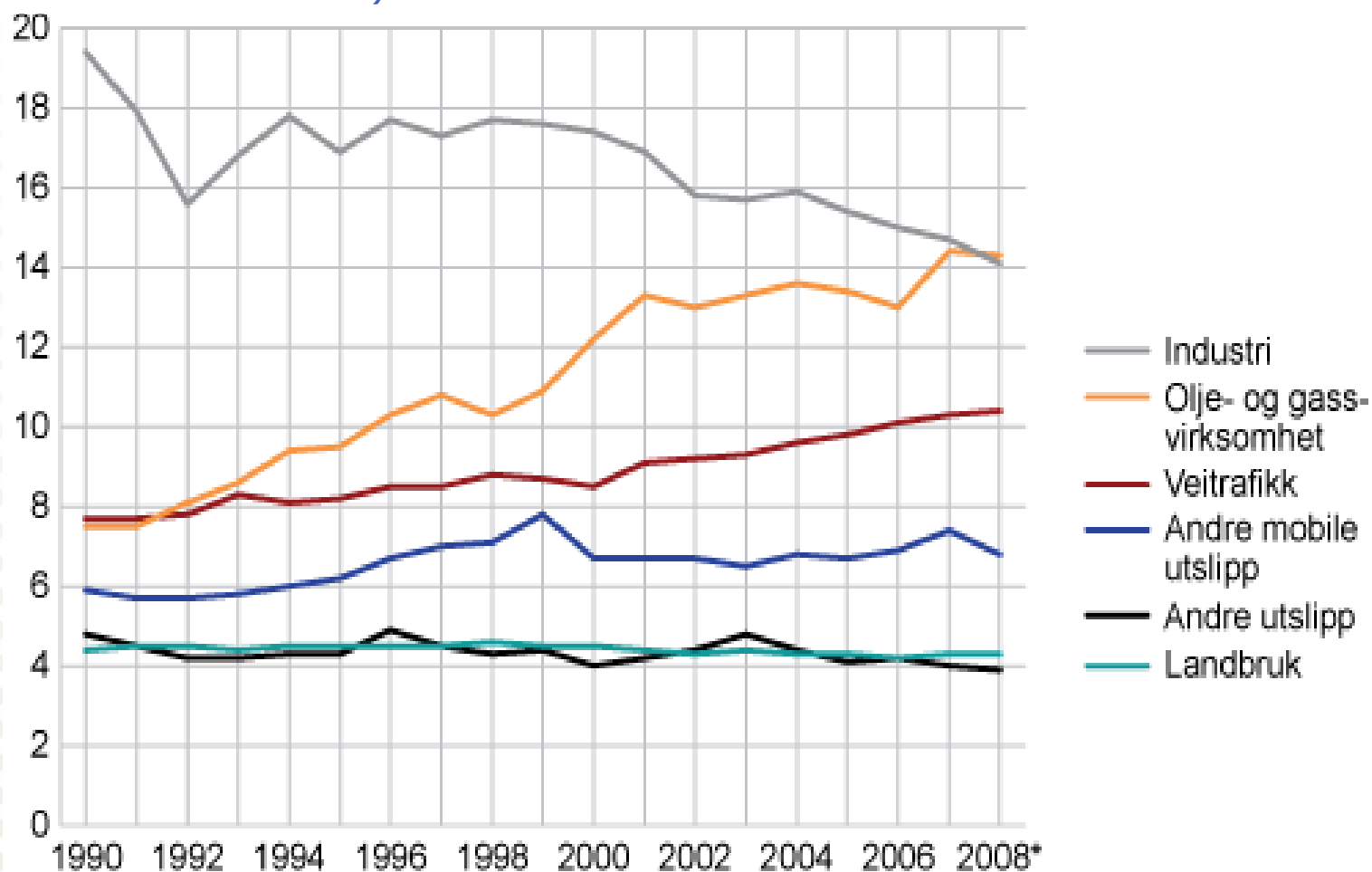
Kilde: Hanne Lerche Raadal, Østfoldforskning, 30. april 2009,
Potensialstudie for biogass i Norge, Prosjekt gjennomført for Enova høsten 2008

Bruk av energi i Norge i 2008 (TWh)

Utslipp av klimagasser etter kilde

(Millioner tonn CO₂-ekv)

Kilde: Utslippsregnskapet til Statistisk sentralbyrå og Statens forurensningstilsyn.

Hvor utnytter vi biomasse best?

Der vi ikke har alternativer:

- Fly
- Båt
- Tunge kjøretøy og tog uten strøm

Men det tar tid å bygge infrastruktur, fabrikker og riktig avgiftsregimer for riktig bruk av bidrivstoff. Dessuten er ikke teknologien for 2. generasjon drivstoff på plass.

- Derfor bør vi bruke biomassen til oppvarming på kort sikt. Fortsett satsing på biovarme – det gir rask gevinst.

Status for utbygging av fjernvarme- og kraftvarmeverk 2009

Bør bygges som kraftvarmeanlegg:

1. Arendal	10. Moss
2. Bergen	11. Namsos
3. Drammen	12. Oslo
4. Fredrikstad	13. Skien
5. Gjøvik	14. Steinkjer
6. Hamar	15. Tromsø
7. Hønefoss	16. Trondheim
8. Kristiansand	17. Tønsberg
9. Lillehammer	18. Ålesund

Under etablering som fjernvarmeanlegg:

1. Alstahaug	28. Kongsberg	55. Porsgrunn	82. Sykkylven
2. Alta	29. Kongsvinger	56. Rakkestad	83. Sør-Odal
3. Alvdal	30. Kristiansand	57. Rana	84. Sørum
4. Arendal	31. Kristiansund	58. Rendalen	85. Sør-Varanger
5. Aurskog-Holand	32. Kvinnherad	59. Ringerike	86. Tingvoll
6. Averøy	33. Larvik	60. Ringsaker	87. Tromsø
7. Bergen	34. Lenvik	61. Risør	88. Trondheim
8. Birkenes	35. Levanger	62. Rælingen	89. Trysil
9. Bjugn	36. Lier	63. Røros	90. Tynset
10. Bodø	37. Lindås	64. Sandefjord	91. Tønsberg
11. Bærum	38. Longyearbyen	65. Sandnes	92. Ullensaker
12. Bø	39. Lørenskog	66. Sarpsborg	93. Ulstein
13. Egersund	40. Marker	67. Sel	94. Vefsn
14. Eidskog	41. Moss	68. Skaun	95. Verdal
15. Elverum	42. Molde	69. Skedsmo	96. Vestnes
16. Fauske	43. Målselv	70. Ski	97. Vestre Toten
17. Flesberg	44. Nannestad	71. Sola	98. Voss
18. Fredrikstad	45. Namsos	72. Sortland	99. Vågan
19. Froland	46. Narvik	73. Spydeberg	100. Våler
20. Gjøvik	47. Nes	74. Stange	101. Østre Toten
21. Grue	48. Nord-Odal	75. Stavanger	102. Øvre Eiker
22. Hamar	49. Notodden	76. Steinkjer	103. Øygarden
23. Haugesund	50. Oppegård	77. Stranda	104. Ålesund
24. Hemne	51. Orkdal	78. Stryn	105. Åmot
25. Horten	52. Os	79. Stjørdal	106. Ås
26. Karasjok	53. Oslo	80. Sunndal	
27. Klæbu	54. Porsanger	81. Sunndal	

Dyp jordvarme – fjernvarmens fremtidige venn

- Det lekker hele tiden ut 44 TW varme fra jordens indre
 - dobbelt så mye energi som menneskeheten bruker i dag
- Temperaturen stiger 25 – 30 grader/km innover i jorden
- Når jordvarme blir konkurransedyktige (hullene billige nok) kan de produsere strøm og levere varme til fjernvarmeanleggene
- Frigjort biomasse kan dekke drivstoff til luftfart og en betydelig del av dagens forbruk til veitransport
- Strøm kommer inn i veitransporten
- Da har vi mye utslippfri transport og mye evig varme

Konklusjon

- Bruk mest mulig biomasse til oppvarming i dag.
 - Alt er på plass, unntatt rammebetingelser for lønnsomhet.
 - Det vi ikke vil ha må gjøres dyrere.
- Bruk våtorganiske ressurser til biogass.
 - høyt energiutbytte
 - metan er en høyverdig energibærer
 - bioresten er verdifull i planteproduksjon (N, C, P)
 - løser et avfallsproblem
- Når teknologien er på plass bør mer av biomasseressursene brukes til drivstoff der alternativene ikke finnes
 - fly, tung transport, skip
- Riktig bruk av biomasse kan gi
 - betydelige bidrag til økt produksjon av ny fornybar energi
 - betydelig reduksjon av utslipp